

KARA OGRANICZENIA WOLNOŚCI W WYROKU ŁĄCZNYM A POTRZEBA NOWELIZACJI PRZEPISÓW

KAMILA KURPIEWSKA *

Streszczenie

Opracowanie porusza problematykę wyroku łącznego, koncentrując się na zagadnieniach związanych z łączeniem kar ograniczenia wolności, zamianą tej kary na pozbawienie wolności oraz łagodzeniem kary dla wielokrotnie skazanych. W artykule przeanalizowano orzecznictwo sądów, które ujawnia praktyczne problemy oraz sytuacje nieprzewidziane przez ustawodawcę, mające znaczący wpływ na obniżenie wymiaru kary dla wielokrotnie skazanych. W pierwszej części publikacji omówiono problematykę maksymalnego czasu trwania kary ograniczenia wolności, wynoszącego 2 lata. Przedstawione przykłady spraw, w których suma kar jednostkowych znacznie przekracza ten okres, wskazują na trudności w rzetelnej ocenie zachowania sprawcy, co sugeruje potrzebę nowelizacji przepisów.

Drugi obszar tematyczny analizuje skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 czerwca 2019 r. o sygnaturze akt P 20/17 oraz jego wpływ na praktykę sądową. Pomimo słuszności decyzji Trybunału pojawiły się wątpliwości dotyczące wznawiania postępowań i uchylania wyroków łącznych, co może prowadzić do korzystniejszego traktowania sprawców, nieadekwatnego do ilości popełnianych przestępstw.

Ostatnia część artykułu przedstawia problem braku regulacji w zakresie łączenia kar zastępczych w wyroku łącznym oraz niemożliwości zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności, gdy zarządzono zastępczą karę pozbawienia wolności.

Skutkiem tych braków jest zmniejszanie wyroków sprawcom uchylającym się od wykonania kary.

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w artykule była metoda dogmatyczna, obejmująca analizę przepisów kodeksu karnego, literatury przedmiotu oraz orzecznictwa sądowego.

Słowa kluczowe: wyrok łączny, kara ograniczenia wolności, maksymalny wymiar kary ograniczenia wolności.

* Mgr, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji KUL (Polska), e-mail: kamila.kurpiewska12@gmail.com, ORCID 0009-0001-3575-9530.

RESTRICTION OF LIBERTY AS A CUMULATIVE SENTENCE AND THE NEED FOR AMENDMENTS TO THE REGULATIONS

Abstract

This paper addresses the issue of cumulative sentences, focusing on matters related to combining sentences of restriction of liberty, replacing such sentences with imprisonment, and mitigating sentences for repeat offenders. The article analyzes court rulings that reveal practical problems and situations not anticipated by the legislator, which have a significant impact on reducing sentences for repeat offenders. The first part of the publication discusses the issue of the maximum duration of a restriction of liberty sentence, which is set at 2 years. Examples are provided where the sum of individual sentences significantly exceeds this period, indicating difficulties in accurately assessing the offender's behavior and suggesting a need for legislative amendments. The second thematic area analyzes the effects of the Constitutional Tribunal's ruling of June 11, 2019, case number P 20/17, and its impact on judicial practice. Despite the correctness of the Tribunal's decision, concerns have arisen regarding the reopening of proceedings and the annulment of cumulative sentences, which may lead to more lenient treatment of offenders not commensurate with the number of crimes committed. The final section of the article addresses the lack of regulations concerning the combination of substitute sentences in cumulative judgments and the inability to replace a restriction of liberty sentence with imprisonment when a substitute sentence of imprisonment has been ordered. These gaps result in reduced sentences for offenders evading the execution of their penalties. The primary research method employed in the article is the dogmatic method, which includes the analysis of the Penal Code provisions, relevant literature, and judicial rulings.

Keywords: cumulative sentence, restriction of liberty, maximum duration of restriction of liberty, cumulative penalty.

WPROWADZENIE

Przepisów dotyczących wyroku łącznego w polskim systemie prawnym możemy doszukać się już w kodeksie karnym z 1932 r.¹ Pomimo długiej historii obowiązywania oraz nowelizacji przepisów dokonanych w ostatnich latach, ustawą z dnia 24 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, ustawodawca nadal nie rozwiązał niektórych z narastających problemów oraz wątpliwości². Problematyka wyroku łącznego przejawia się w szczególności w zakresie łączenia jednostkowo orzeczonych kar ograniczenia wolności, których suma znacznie przekracza 2 lata (maksymalny wymiar kary łącznej ograniczenia wolności), czy zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności.

¹ A. Zoll, *Charakter prawny kary łącznej w: Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga jubileuszowa Profesor Marii Szezwczyk*, red. W. Górowski, P. Kardas i in., Warszawa 2013, s. 444. Dz.U. 1932 Nr 60, poz. 571

² Dz.U. z 2020 r. poz. 1086.

W niniejszym opracowaniu wyłoniono trzy problemy na kanwie zasygnalizowanej wyżej problematyki. Pierwszym problemem jest zbyt niski maksymalny limit kary ograniczenia wolności wynoszący obecnie 2 lata. Prowadzi to do sytuacji, gdy sąd, stając przed koniecznością połączenia kilku kar ograniczenia wolności i wymierzenia kary łącznej, ma z przymusu orzec karę maksymalną 2 lat, podczas gdy dyrektywy wymiaru kary łącznej przemawiają za orzeczeniem surowszej kary ograniczenia wolności.

Kolejnym zidentyfikowanym problemem jest praktyka sądów odwoławczych, które wykazują tendencję związaną z aktualnym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego do uchylania wyroków łącznych zamieniających kary ograniczenia wolności na kary pozbawienia wolności. W niniejszym artykule ukazano, iż orzeczenie uchylające jest uzasadnione tylko wtedy, gdy przemawiają za tym dyrektywy wymiaru kary łącznej (w szczególności osoba i postawa skazanego).

Trzecim problemem są obecnie obowiązujące regulacje zobowiązujące sąd do wymierzenia kary łącznej ograniczenia wolności w sytuacji, gdy jednostkowe kary ograniczenia wolności zostały w postępowaniu wykonawczym zamienione na kary zastępcze pozbawienia wolności. Prowadzi to do nieuzasadnionego wymierzania kary łącznej wolnościowej sprawcy, który uchylał się od wykonywania nałożonej na niego uprzednio jednostkowej kary wolnościowej. W związku z powyższym należy rozważyć dopuszczenie możliwości orzekania kary łącznej pozbawienia wolności w sytuacji, gdy kary jednostkowe ograniczenia wolności zostały zamienione na kary zastępcze pozbawienia wolności. Wobec nieustannie narastających trudności opisanych powyżej warto zastanowić się nad kolejną nowelizacją przepisów.

1. PROBLEMATYKA GÓRNEJ GRANICY KARY OGRANICZENIA WOLNOŚCI W WYROKU ŁĄCZNYM

Kara ograniczenia wolności polega na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy, na cele społeczne lub potrąceniu od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd. Przepis art. 34 § 1 k.k. wskazuje granice czasu trwania kary ograniczenia wolności, oznaczając, iż jeśli ustawa nie stanowi inaczej, kara ograniczenia wolności trwa najkrócej miesiąc, a najdłużej 2 lata³. Ustawowy wymiar kary obowiązuje zarówno przy nadzwyczajnym obostrzeniu kary, jak i przy karze łącznej. Należy bowiem zauważyć, iż ustawodawca nie przewidział możliwości rozszerzenia czasu kary ograniczenia wolności, nawet w takich przypadkach jak wyrok łączny⁴.

Stosownie do art. 85 § 1 k.k., który wskazuje warunki łączenia kar, stanowiąc, że jeśli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok chociażby nieprawomocny co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 706) (dalej jako k.k.).

⁴ M. Mozgawa w: M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 34.

za nie kary tego samego rodzaju albo innego podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną⁵. Przy czym nieistotne jest, czy w wyroku jednostkowym orzeczona kara ograniczenia wolności polegała na formie wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne czy na potrąceniu wynagrodzenia za pracę, kary te podlegają łączeniu ze sobą⁶.

Celem wydania wyroku łącznego jest podsumowanie dotychczasowej karalności skazanego. W związku z powyższym sąd, wymierzając karę łączną, kieruje się dyrektywami określonymi w artykule 85a k.k., to jest prewencją indywidualną oraz prewencją ogólną⁷. Sąd, wymierzając karę, w pierwszej kolejności bierze pod uwagę względy wychowawcze oraz zapobiegawcze, a w drugiej kolejności uwzględnia społeczną szkodliwość popełnionego czynu oraz stopień winy⁸. Wskazany powyżej artykuł podaje jedynie wskazówki, którymi sąd powinien się kierować przy wydaniu kary łącznej w wyroku łącznym, jednakże nie stanowi katalogu zamkniętego dyrektyw wymiaru kary łącznej. Wynika z tego, że sąd powinien mieć na uwadze związek przedmiotowo-podmiotowy między dokonanymi przestępstwami, liczbę popełnionych przestępstw oraz odstęp czasowy pomiędzy popełnionymi przestępstwami⁹.

Przepis artykułu 86 k.k. określa wymiar kary łącznej, wskazując, iż sąd wymierza karę łączną w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, bez przekroczenia 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności lub 30 lat pozbawienia wolności. Jeśli najwyższą z kar za pojedyncze przestępstwo jest kara maksymalna, orzeka się tę karę jako karę łączną¹⁰. Należy jednak zauważyć, iż stosowanie zasady absorpcji (czyli wymierzenia kary łącznej w jej dolnej granicy, to jest w wysokości powyżej najsurowszej ze zbiegających się w zbieg realny kar) jest sytuacją rzadką. Wynika to z faktu, iż popełnienie więcej niż jednego przestępstwa, czyli sytuacji już warunkującej wydanie wyroku łącznego, nie może prowadzić do premiowania wielokrotnego sprawcy¹¹.

Wyrok łączny to instytucja, której, jak już wspomniano, celem jest racjonalizowanie wymiaru kary, natomiast kategorycznie nie powinna służyć ona poprawie sytuacji osoby wielokrotnej skazanej¹². Jednakże przy wydawaniu wyroku łącznego niejednokrotnie dochodzi do sytuacji, w której w przypadku realnego zbiegu przestępstw sąd musi złagodzić represję karną wielokrotnie skazanemu¹³. Wskazana sytuacja ma miejsce, zwłaszcza kiedy już tylko w jednym wyroku jednostkowym orzeczono karę 2 lat ograniczenia wolności. Wyrokiem Sądu Rejonowego dla

⁵ J. Giezek w: D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 85.

⁶ J. Lachowski w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, LEX/el. 2023, art. 85.

⁷ *Kodeks karny*.

⁸ Wyrok SA w Katowicach z 29.07.2016 r., II AKA 262/16, Biul.SAKa 2016, nr 4, poz. 7.

⁹ J. Lachowski w: *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. III, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, art. 85(a).

¹⁰ *Kodeks karny*.

¹¹ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 7 maja 2014 r., II AKA 92/14, LEX nr 1493737.

¹² Wyrok SA w Gdańsku z dnia 11 maja 2017 r., II AKA 374/16, LEX nr 2383382.

¹³ J. Giezek, op. cit., art. 85.

Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 21 lutego 2022 r. o sygnaturze akt V K 766/21 sąd połączył jednostkowe kary ograniczenia wolności, to jest:

- karę 2 lat ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym, orzeczoną prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie w sprawie o sygnaturze akt V K 627/20, oraz
- karę 2 lat ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, orzeczoną prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie w sprawie o sygnaturze akt II K 540/21, wymierzając skazanemu karę łączną 2 lat ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym. Zgodnie z powołanym już artykułem 86 k.k., gdy kara z jednego wyroku jest karą maksymalną, sąd musi orzec ją jako karę łączną, co w powołanej powyżej sprawie zostało poczynione. Należy zwrócić jednakże uwagę, iż w omawianym przypadku suma kar z wyroków jednostkowych wynosi 4 lata ograniczenia wolności, co znacznie przekracza karę, którą sąd może orzec w wyroku łącznym jako maksymalną. Gdyby sąd mógł swobodnie określić wymiar kary ograniczenia wolności, najprawdopodobniej kara ta byłaby dużo wyższa niż 2 lata. Przede wszystkim wpływ na taką decyzję miałby fakt, że skazany był recydywistą, wobec którego zapadło pięć prawomocnych wyroków, z czego wyrokiem.
- Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie w sprawie o sygnaturze akt II K 873/15 wymierzono skazanemu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres próby 2 lat. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności.
- Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie w sprawie o sygnaturze akt II K 296/16 wymierzono skazanemu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres próby 3 lat.
- Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie w sprawie o sygnaturze akt II K 170/19 wymierzono skazanemu karę 1 roku pozbawienia wolności¹⁴.

Mając na uwadze stan faktyczny w niniejszej sprawie, w szczególności pięć prawomocnych wyroków, popełnienie przestępstwa w okresie próby, popełnienie kolejnych przestępstw po odbyciu kary 1 roku pozbawienia wolności, należałoby uznać, iż okoliczności przemawiają za zastosowaniem kary kumulacyjnej (czyli odpowiadającej sumie kar jednostkowych). W związku z powyższym orzeczona kara ograniczenia wolności mogłaby wynosić 4 lata ograniczenia wolności, jednakże z uwagi na niemożność orzeczenia takiej kary sprawca z mocy prawa zostaje „zwolniony” z jednej kary¹⁵. Za powyższą argumentacją przemawia utrwalony pogląd w orzecznictwie, na przykład wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 maja 2017 r. w sprawie o sygnaturze akt II AKa 374/16 gdzie zwrócono uwagę, iż czynni-

¹⁴ Wyrok SR dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 21 lutego 2022 r., V K 766/21.

¹⁵ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 6 czerwca 2018 r., II AKa 73/18.

kiem prognostycznym, uzasadniającym orzeczenie kary łącznej w wymiarze surowszym niż na zasadzie absorpcji jest popełnienie więcej niż dwóch przestępstw przez sprawcę¹⁶. Takie samo stanowisko panuje w poglądach doktrynalnych, gdzie jasno wskazuje się, iż kara łączna nie tylko nie jest, ale i kategorycznie nie może być systemem łagodzącym represje karne. Trafnie wskazuje Leon Tyszkiewicz w głosie do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2003 r., że niesprawiedliwe jest przyznawanie pewnego rodzaju ulgi przestępcy za sam fakt popełnienia więcej niż jednego przestępstwa¹⁷. Obowiązujące rozwiązanie legislacyjne może rodzić poczucie niesprawiedliwości oraz bezkarności ze strony sprawcy. Leon Tyszkiewicz błyskotliwie porównuje zakup handlowy do wyroku łącznego, wskazując pewnego rodzaju niepokojącą analogię: „sytuacja, w której klient dokonuje zakupu dwóch towarów, niejednokrotnie otrzymuje swego rodzaju «zniżkę»”¹⁸.

W niniejszej sprawie oraz innych podobnych sąd nie ma możliwości rozważenia, czy orzeczona kara spełni swoje cele. W związku z tym nie tylko nie bierze się pod uwagę realnych celów wymierzania kary, ale i nie zostają spełnione cele postępowania karnego. Priorytetem powinno być dokonanie stosownej oceny postępowania skazanego, na podstawie której sąd będzie mógł racjonalnie wymierzyć karę łączną. W omawianym przypadku sąd jest zmuszony automatycznie orzekać karę maksymalną, często rażąco niższą od sumy kar jednostkowych. Należy zauważyć, iż sprawca dwukrotnie otrzymał wyrok pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres próby, podczas gdy ponownie w tym okresie dopuścił się kolejnego przestępstwa, a później kolejnych, które połączono w wyroku łącznym¹⁹. Prawo karne ma za zadanie nie tylko karać, ale i wychowywać sprawcę. Natomiast przedstawiona sytuacja ukazuje, iż sprawca już po odbyciu kary pozbawienia wolności dopuścił się kolejnych przestępstw, za które wymierzono mu kary wolnościowe, przy czym końcowo zostały one „zlikwidowane” z uwagi na obowiązujące przepisy. Mało prawdopodobne jest, aby w taki sposób zmniejszona końcowa kara ograniczenia wolności zresocjalizowała sprawcę i że nie powróci on do popełniania przestępstw.

Wyrok łączny to instytucja, której zadaniem jest zrationalizowanie wymiaru kary, a nie, jak często dzieje się to w praktyce, służenie nieuzasadnionemu polepszeniu sytuacji skazanego²⁰.

Z uwagi na wskazane problemy należałoby zastanowić się nad możliwością zamieniania kar ograniczenia wolności na pozbawienia wolności, gdy sąd uzna to za konieczne w wyroku łącznym, lub nad zmianą maksymalnego czasu trwania kary, który sąd może orzec do wykonania skazanemu w wyroku łącznym. Wskazana zamiana mogłaby odbywać się w sposób fakultatywny, gdy sąd zetknie się z sytuacją problematyczną.

¹⁶ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 22 listopada 2018 r., II AKa 201/18, LEX nr 2668162.

¹⁷ L. Tyszkiewicz, *Glosa do postanowienia SN z dnia 4 listopada 2003 r.*, V KK 233/03, Prok. i Pr. 2005/7-8, s. 191.

¹⁸ J. Giezek, *op. cit.*, art. 85.

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 6 czerwca 2018 r., II AKa 73/18.

²⁰ Postanowienie SN z dnia 22 września 2016 r., III KK 140/16, LEX nr 2142559.

2. ZAMIANA KARY OGRANICZENIA WOLNOŚCI NA POZBAWIENIA WOLNOŚCI

Warunki dotyczące łączenia kary pozbawienia wolności z ograniczeniem wolności wyznaczał przepis artykułu 87 § 1 k.k., który stanowił, że w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności sąd wymierza karę łączną pozbawienia wolności, przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności²¹. Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2019 r. o sygnaturze akt P 20/17 Trybunał Konstytucyjny uznał artykuł 87 § 1 k.k. za sprzeczny z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie nakładania na sąd przymusu połączenia kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności i wymierzenie kary łącznej pozbawienia wolności po zamianie kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności²².

Nowelizacją ustawy kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r. ustanowiono § 2 art. 87 k.k.²³, który umożliwia łączenie jednocześnie kary ograniczenia wolności oraz pozbawienia wolności w sytuacji, gdy zbiegające się przestępstwa, za które wymierzono kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności, nie przekroczyłyby łącznie kary 6 miesięcy pozbawienia wolności lub 2 lat ograniczenia wolności²⁴. Warunki do zastosowania § 2 wyznacza czas orzeczonej kary, przez co wiele kar jednostkowych zostawało na początkowym etapie wykluczonych²⁵.

Istotę rozpatrywanej sprawy rozważono pod kątem art. 45 ust. 1 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Przepis art. 45 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, iż każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Natomiast art. 175 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe²⁶.

Stan faktyczny sprawy, na podstawie której Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim złożył zapytanie do Trybunału Konstytucyjnego, pozwalał na podstawie art. 87 § 2 k.k. odstąpić od zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności przy połączeniu kar jednostkowych. Z tego wynikało, iż Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim błędnie złożył zapytanie, mając możliwość odstąpienia od wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności, a zatem zapytanie wyżej wymienionego Sądu nie spełniało warunków funkcjonalności. Odnośnie zaś do zapytania Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej należało uznać art. 87 § 1 k.k.

²¹ Kodeks karny.

²² Wyrok TK z dnia 11 czerwca 2019 r., P 20/17, OTK-A 2019, nr 29.

²³ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 396).

²⁴ Kodeks karny.

²⁵ K. Janczukowicz, *Kara mieszana w: Kodeks karny. Omówienie zmian wprowadzonych ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2015.396)*, Gdańsk 2015.

²⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

za niezgodny z art. 45 ust 1 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji RP, przy jednoczesnym uznaniu, iż § 2 nie narusza norm konstytucyjnych²⁷. Zwrócono uwagę na brak narzucającego na sąd automatyzmu, co czyni bezprzedmiotową kontrolę art. 87 § 2 k.k. Trybunał Konstytucyjny słusznie uznał, iż art. 87 § 1 k.k. jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał w uzasadnieniu podkreślił, iż kara izolacyjna pozbawienia wolności jest bezsprzecznie najbardziej dolegliwą karą, dlatego decyzja o zamianie kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności nie może być machinalna i narzucona, co zostało szeroko omówione również w innych wcześniej wydanych wyrokach Trybunału Konstytucyjnego²⁸. Trybunał zwrócił również uwagę na to, że sąd, łącząc kary jednostkowe w wyroku łącznym, musi mieć jako instytucja niezależna, sprawująca wymiar sprawiedliwości, samodzielność oraz swobodę w zakresie decyzji o karze końcowej, a tak skonstruowana treść artykułu 87 § 1 k.k. stanowi zbyt daleko posuniętą ingerencję w swobodę decyzyjną władzy sądowniczej²⁹.

Pomimo słuszności wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który podkreśla niezależność władzy sądowniczej, należy przedstawić również skutki negatywne podjętej decyzji. Przede wszystkim należą do nich liczne postanowienia sądów odwoławczych w zakresie wznowienia postępowań z uwagi na automatyczne przyjęcie przepisu, który został w późniejszym czasie zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny. Negatywnym skutkiem jest również uchylanie lub przekazywanie do ponownego rozpoznania sądom I instancji spraw o wydanie wyroku łącznego z uwagi na uznanie zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności za karę niewspółmierną do sytuacji sprawcy z samego faktu, wykonywania lub deklaracji wykonania przez niego kary ograniczenia wolności.

Odnośnie do pierwszego skutku należy zwrócić uwagę, iż wiele postępowań zostało wznowionych, jednakże z uwagi na duży upływ czasu rozpatrzenie ponownie sprawy o wydanie wyroku łącznego nie tylko będzie już nieaktualne, ale i będzie ponosić za sobą duże koszty dla Skarbu Państwa. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 września 2023 r. postanowił o wznowieniu postępowania w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego dotyczącym kary łącznej. Sąd Najwyższy przedstawił tezę, iż sam stan faktyczny, w którym orzeczono karę łączną pozbawienia wolności, gdy karami z wyroków jednostkowych były zarówno kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, nie zawsze determinuje wznowienie postępowania o wydanie wyroku łącznego. Powyższe będzie uzasadnione, gdy sąd za bezwzględne uzna podjęcie działania zgodnie z przepisem, który w późniejszym okresie został przez Trybunał Konstytucyjny zmieniony³⁰. Omawiana sprawa dotyczyła wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 12 czerwca 2018 r. utrzymanego Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2019 r., w którym to Sąd Okręgowy połączył wyroki:

²⁷ Wyrok TK z dnia 11 czerwca 2019 r., P 20/17, OTK-A 2019, nr 29.

²⁸ Wyrok pełnego składu TK z dnia 4 lipca 2018 r., K 16/16, OTK ZU-A 2018, poz. 52.

²⁹ A. Nowosad, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r.* (P 20/17, OTK-A 2019, poz. 29).

³⁰ Wyrok SN z dnia 13 września 2023 r., IV KO 28/23, LEX nr 3608727.

- Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z dnia 8 września 2011 r. w sprawie o sygn. akt III K 774/11, w którym wymierzono skazanemu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat,
- Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z dnia 8 czerwca 2015 r. w sprawie o sygn. akt III K 418/15, za którą m.in. wymierzono karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat,
- Sądu Rejonowego w Sosnowcu z 21 grudnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt IX K 1192/14, w którym wymierzono karę 1 roku pozbawienia wolności,
- Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z dnia 6 września 2016 r. w sprawie o sygn. akt III K 792/15, w którym wymierzono skazanemu karę 5 miesięcy pozbawienia wolności,
- Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z 21 marca 2016 r. w sprawie o sygn. akt IV K 576/15, w którym wymierzono skazanemu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę 10 miesięcy ograniczenia wolności,
- Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z dnia 2 marca 2017 r. w sprawie o sygn. akt III K 995/15, w którym wymierzono karę 5 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd połączył wskazane wyroki i orzekł karę łączną w wymiarze 5 lat pozbawienia wolności³¹. Z uwagi na kolejne wyroki skazanego Sąd Okręgowy w Gliwicach wydał kolejny wyrok łączny, przyłączając poprzedni wyrok łączny z innymi ujawnionymi w sprawie wyrokami podlegającymi łączeniu i wymierzono skazanemu karę łączną 6 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności³². Podstawą decyzji wydanej przez Sąd Najwyższy był fakt, że w pierwszym wyroku łącznym, w jednym z wyroków jednostkowych orzeczona została zarówno kara pozbawienia wolności, jak i ograniczenia wolności, która została zmieniona na karę pozbawienia wolności na podstawie uznanego za niekonstytucyjny art. 87 § 1 k.k. W związku z powyższym Sąd Najwyższy uznał, iż Sąd Okręgowy musi mieć możliwość dokonania stosownej analizy sprawy i swobody decyzji w zakresie wymierzenia kary, której uprzednio nie posiadał.

W omówionej sprawie wobec skazanego we wszystkich wyrokach z wyjątkiem wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 21 marca 2016 r. wymierzono kary pozbawienia wolności. W związku z powyższym klarowne i adekwatne do celów postępowania karnego byłoby ponowne orzeczenie zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności. Warto zwrócić uwagę na upływ czasu pomiędzy wydaniem wyroku łącznego, to jest 12 czerwca 2018 r., oraz postanowieniem o wznowieniu sprawy 13 września 2023 r. Połączone wyroki jednostkowe w wyroku łącznym zapadły wcześniej niż wyrok łączny, w związku z tym skazany był w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności, a co za tym idzie zarządzona kara łączna powinna być już wykonana. Z uwagi na zapadłe wyroki w latach 2015–2018 orzeczona kara łączna musi zostać wydana przy zastosowaniu stanu prawnego sprzed 24 czerwca 2020 r., a więc na zasadzie łączenia kar, które nie zostały wykonane. Niniejsza sprawa pokazuje niecelowość wznawiania takowych postępowań, które nie tylko będą prowadzić do umorzenia wydania wyroku łącz-

³¹ Wyrok SO z dnia 12 czerwca 2018 r., V K 133/17.

³² Wyrok SO w Gliwicach z dnia 26 marca 2019 r., V K 6/19.

nego z uwagi na swoją nieaktualność, ale i powodują znaczne wydatki dla Skarbu Państwa. Decyzji wznawiających postępowanie z uwagi na uznanie przepisu art. 87 § 1 k.k. za niekonstytucyjny Sąd Najwyższy wydał wiele, między innymi również w wyroku z dnia 17 marca 2021 r., w którym to jednocześnie zaznaczył, iż istotą wyroku Trybunału Konstytucyjnego, nie było całkowite wyeliminowanie zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności, a jedynie uznanie, iż narzucenie Sądowi podjęcia takiej decyzji jest niezgodne z Konstytucją RP³³.

Kolejną problematyczną kwestią związaną z wydaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest powoływanie się przez sądy odwoławcze na art. 87 § 1 i uchylanie lub przekazywanie do ponownego rozpoznania sprawy sądom pierwszoinstancyjnym w związku z uznaniem, iż zamiana kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności w wyroku łącznym była niewłaściwa³⁴. Przykładowo Sąd Okręgowy w Elblągu wyrokiem z dnia 25 lutego 2020 r. zmienił zaskarżony wyrok łączny Sądu Rejonowego w Ostródzie z dnia 16 września 2019 r. w sprawie o sygnaturze akt II K 415/19 w ten sposób, że wyeliminował rozstrzygnięcie o przeliczeniu kary ograniczenia wolności na pozbawienie wolności. Sąd Okręgowy wskazał, iż skazany zgłosił w marcu 2019 r. chęć wykonania jednostkowej kary ograniczenia wolności od dnia 3 czerwca 2019 r. z uwagi na wykonywanie kary ograniczenia wolności z innej sprawy. Jednakże w dniu 2 kwietnia 2019 r. skazany został osadzony w celu odbycia kary pozbawienia wolności z kolejno innej sprawy, w związku z czym wykonanie kary ograniczenia wolności zawieszono. W jeszcze kolejnej sprawie Sąd Rejonowy postanowił zarządzić karę zastępczą pozbawienia wolności za niewykonanie kary ograniczenia wolności w wymiarze 105 dni pozbawienia wolności.

Sąd Okręgowy wyżej wymienioną decyzję o zmianie zaskarżonego wyroku argumentował wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. o uznaniu art. 87 § 1 k.k. za niekonstytucyjny. W swoim uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazywał, że w stanie faktycznym skazany wyraził chęć wykonania kary ograniczenia wolności, a jej niewykonanie nastąpiło nie z jego winy, a w wyniku obiektywnej niemożliwości przez odbywanie kary pozbawienia wolności w innej sprawie. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy uznał, iż Sąd Rejonowy w Ostródzie automatycznie zastosował art. 87 § 1 k.k., zamieniając karę ograniczenia wolności na pozbawienia wolności³⁵.

Podobnymi rozważaniami kierował się Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze, uchylając wyrok łączny Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie o sygnaturze akt II K 723/20. Sąd Okręgowy swoją decyzję oparł na wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który uznał art. 87 § 1 k.k. za niekonstytucyjny. W uzasadnieniu do zapadłej decyzji sąd podniósł między inny fakt, iż postępowanie o wydanie wyroku łącznego zostało wszczęte z urzędu, a nie na wniosek skazanego. Jednocześnie sąd zauważył, iż skazany odbył karę 6 miesięcy pozbawienia wolno-

³³ Wyrok SN z dnia 17 marca 2021 r., II KO 54/20, LEX 3245303.

³⁴ J. Majewski, *Czy kara ograniczenia wolności podlega łączeniu z karą pozbawienia wolności orzeczoną z warunkowym zawieszeniem jej wykonania?*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Prawnych” 2019, t. 23, z. 2.

³⁵ Wyrok SO z dnia 25 lutego 2020 r., VI Ka 618/19, LEX 3038972.

ści, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze, a następną orzeczoną karę pozbawienia wolności odbywał do dnia 29 sierpnia 2021 r. W związku z tym połączenie kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności i zamienienie jej na karę pozbawienia wolności doprowadziłoby do ponownego umieszczenia skazanego w zakładzie karnym, co zdaniem Sądu Okręgowego jest niecelowe. Z uwagi na brak kar pozbawienia wolności do odbycia skazany ma możliwość odbywania kary ograniczenia wolności³⁶.

Jak już wspomniano, wyrok Trybunału Konstytucyjnego odnosił się do niezależności Sądów, a nie zakazu zamieniania kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności przy łączeniu wymienionych kar³⁷. W praktyce sądowej możemy na powyższych przykładach zauważyć tendencje do uchylania wyroków łącznych Sądów Rejonowych, łączących karę ograniczenia wolności i pozbawienia wolności, w których sąd takową karę zamienia na karę pozbawienia wolności. Kwestią nadrzędną i wartą przypomnienia jest, iż wyrok łączny służy do pewnego rodzaju podsumowania karalności, a nie do polepszenia sytuacji przestępcy³⁸. Logiczne jest więc, że brak wniosku o wydanie wyroku łącznego przez skazanego czy zadeklarowanie chęci wykonania kary ograniczenia wolności nie przesądza o wybraniu rodzaju kary dla skazanego. Zwłaszcza w podanych powyżej sytuacjach, gdzie kary ograniczenia wolności były swego rodzaju wyjątkiem w stosunku do orzeczonych w większości kar pozbawienia wolności, które jak widać nie odniosły zamierzonego celu resocjalizacyjnego. W tym kontekście krytycznie należy ocenić opisaną wyżej praktykę niejako automatycznego uchylania przez sądy odwoławcze wyroków gdzie zastosowany został art. 87 § 1 k.k. Sąd odwoławczy ma oczywiście prawo taki wyrok uchylić, ale wymaga to dokładnego przeanalizowania całokształtu działalności przestępczej skazanego, wymierzonych mu w wyrokach jednostkowych kar, prognozy kryminologicznej oraz kwestii wykonania dotychczas orzeczonych kar.

W kontekście wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. warto również zwrócić uwagę na aktualny sens art. 87 § 2 k.k., który widocznie stracił na znaczeniu, albowiem stanowił odstępianie od zasady obowiązkowej zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienia wolności przy spełnieniu warunków w wyroku łącznym³⁹. Wynika z tego kwestia kontrowersyjna, gdyż należałoby się zastanowić nad zmianą przepisu art. 87 k.k. w sposób pozostawiający sądom możliwość wyboru orzeczenia kary, przy jednoczesnym faktycznym, a nie tylko pozornym uwzględnieniu rzeczywistej karalności wielokrotnego sprawcy.

³⁶ Wyrok SO z dnia 9 listopada 2021 r., VI Ka 482/21, LEX 3368965.

³⁷ P. Daniluk, *Konstytucyjny standard swobody orzecznictwej sądu a obligatoryjne środki reakcji w: Aktualne problemy i perspektywy prawa karnego*, red. M. Mozgawa, P. Poniatowski, K. Wala, Warszawa 2022, s. 218.

³⁸ Wyrok SA w Gdańsku z 18.12.2013 r., II AKa 426/13, LEX nr 1419009.

³⁹ P. Kozłowska-Kalisz w: *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2023, art. 87

3. ŁĄCZENIE KAR OGRANICZENIA WOLNOŚCI, W KTÓRYCH SĄD ZARZĄDZIŁ ZASTĘPCZĄ KARĘ POZBAWIENIA WOLNOŚCI

Przepis art. 65 § 1 k.k.w. stanowi, że jeśli skazany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, a jeśli skazany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, w wymiarze odpowiadającym karze ograniczenia wolności⁴⁰. Jeśli w sprawie wystąpią przesłanki wyżej wymienione, sąd jest zobligowany do zarządzenia kary zastępczej pozbawienia wolności. Należy jednocześnie zauważyć, iż skazany z uwagi na pouczenie z art. 57 § 1 k.k.w. ma świadomość konsekwencji niewykonania orzeczonej kary ograniczenia wolności. Na szczególną uwagę zasługuje użyte przez ustawodawcę pojęcie „uchyla”, które pomimo braku ustawowej definicji polega na celowym, umyślnym i niesprawiedliwym niewykonywaniu przez skazanego obowiązków nałożonych przez sąd. Uchylanie się musi wynikać z negatywnego stosunku i złej woli skazanego, a nie z obiektywnych przeszkód, co prowadzi do zamiany orzeczonej kary na zastępczą karę pozbawienia wolności. Zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie „uchylanie” stanowi negatywne zachowanie sprawcy i jego lekceważący stosunek do wykonania orzeczonej kary⁴¹. Obligatoryjny charakter przepisu art. 65 § 1 k.k.w. traci jednak sens przy wyroku łącznym, gdy kary z wyroków jednostkowych, w których zarządzono zastępczą karę pozbawienia wolności podlegają łączeniu zgodnie z art. 85 k.k. jako kary ograniczenia wolności.

Wskazany wyżej problem rozpatrywał Sąd Najwyższy; w wyroku Sądu Rejonowego w Nysie z dnia 10 maja 2019 r. umorzono postępowanie o wydanie wyroku łącznego, w którym wobec skazanego zapadły następujące wyroki:

- Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 29 września 2015 r., w którym wymierzono skazanemu karę 5 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 45 dni.
- Sądu Rejonowego w Nysie z dnia 6 października 2015 r., w którym wymierzono skazanemu karę 6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godziny w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 81 dni.
- Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 5 października 2017 r., w którym wymierzono skazanemu karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze

⁴⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 706), (dalej jako k.k.w.).

⁴¹ M. Laskowski w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. A. Gerecka-Żołyńska, Warszawa 2023, art. 65.

20 godzin w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 150 dni.

- Sądu Rejonowego w Nysie z dnia 9 października 2017 r., w którym wymierzono skazanemu karę 6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym.

Od powyższego postanowienia o umorzeniu postępowania kasację do Sądu Najwyższego złożył Minister Sprawiedliwości, wskazując, że dane wyroki spełniają przesłanki z art. 85 k.k., w związku z czym nastąpiło rażące naruszenie przepisów art. 572 k.p.k. i art. 85 § 2 k.k. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lutego 2020 r. wskazał, iż z pisma sędziego załączonego do akt sprawy można uznać, że decyzja o umorzeniu postępowania została wydana na podstawie uznania, iż kary zastępcze nie podlegają połączeniu w wyroku łącznym. Sąd Najwyższy uznał, iż należy zgodzić się z podaną tezą, chociaż umorzenie nie było zasadne, gdyż powinno się połączyć kary pierwotnie orzeczone, a nie zastępcze, to jest kary ograniczenia wolności⁴². Gdy przesłanki z art. 85 k.k. zostaną spełnione, sąd jest zobowiązany do połączenia kar z wyroków jednostkowych⁴³. Decyzja Sądu Najwyższego bezspornie jest właściwa z punktu regulacji prawnych. Jednakże mając na uwadze, iż skazany uchylał się od wykonania trzech orzeczonych kar ograniczenia wolności, za co zarządzono mu zastępcze kary pozbawienia wolności, pominięcie tego stanu faktycznego i ponowne przywrócenie kary ograniczenia w wyroku łącznym jest nie tylko premiowaniem wielokrotnego sprawcy, ale i utwierdzeniem go, że nie ponosi konsekwencji swojego lekceważącego stosunku wobec prawa.

Podobne wnioski można wysnuć na podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 13 kwietnia 2023 r., gdzie wobec skazanego wydano prawomocne wyroki:

- Sądu dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 16 marca 2021 r., w którym wymierzono skazanemu karę 6 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 89 dni.
- Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie z dnia 17 maja 2021 r., w którym wymierzono skazanemu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 119 dni.
- Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 20 maja 2021 r., w którym wymierzono skazanemu karę łączną 1 roku i 7 miesięcy pozbawienia wolności.
- Sądu dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 31 maja 2021 r., w którym wymierzono skazanemu karę 6 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne

⁴² Wyrok SN z dnia 19 lutego 2020 r., III KK 528/19, LEX nr 3170241.

⁴³ Wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2015 r., II KK 84/15, LEX nr 1681879.

w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 90 dni.

- Sądu Rejonowego w Skierniewicach z dnia 18 czerwca 2021 r., w którym wymierzono skazanemu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania, nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Powyższą karę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 120 dni.
- Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 16 grudnia 2021 r., 6 miesięcy ograniczenia wolności polegającego na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym.
- Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 22 kwietnia 2022 r., w którym wymierzono skazanemu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym.

Sąd połączył wszystkie wyroki, w których orzeczono kary ograniczenia wolności, wymierzając karę łączną 2 lat ograniczenia wolności. Uwagę zwraca fakt, iż dwie kary ograniczenia wolności sąd zamienił na zastępcze kary pozbawienia wolności, a z uwagi na niemożliwość połączenia kar zastępczych skazany dostanie kolejną szansę na wykonanie kar wolnościowych⁴⁴. Mając na uwadze siedem prawomocnych wyroków, z czego w dwóch z nich skazany uchylił się od wykonania kary ograniczenia wolności, niecelowe wydaje się ponowne wypuszczenie z zakładu karnego skazanego. Jednocześnie suma kar ograniczenia wolności w wyrokach jednostkowych wynosiła 3 lata i 5 miesięcy. Biorąc pod uwagę powyższe, sprawca nie tylko ponownie otrzymał szansę wykonania kary ograniczenia wolności, po uporczywym jej niewykonywaniu, ale i z 3 lat i 5 miesięcy do wykonania pozostało tylko 2 lata. Sąd nie mógł wymierzyć kary wyższej niż maksymalna ani umorzyć postępowania, gdyż jeśli przesłanki z art. 85 k.k. zostaną spełnione, sąd jest zobowiązany do połączenia kar z wyroków jednostkowych⁴⁵. Sąd oczywiście nie może oceniać słuszności wydanych kar w wyrokach jednostkowych oraz stopnia winy i społecznej szkodliwości czynu, jednakże omawiana sytuacja jest kwestią odrębną wymagającą szerszej analizy i wykraczającą poza nadrzędną tematykę niniejszej rozprawy⁴⁶. Sąd przy wymiarze kary łącznej dokonuje analizy oraz prognozy kryminologicznej sprawcy, jak i prawdopodobieństwa powrotu do przestępstwa, na podstawie których orzeka karę łączną.

W omawianych wyżej sytuacjach logiczne jest, iż uchylający się od wykonania kar wielokrotnie sprawca ma lekceważący stosunek do wymiaru sprawiedliwości. Z tego powodu nieuzasadnione jest pomijanie na etapie wydawania wyroku łącznego faktu zarządzenia kar zastępczych pozbawienia wolności. W obecnym stanie prawnym sąd jednak nie ma możliwości zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienie wolności na etapie sądowym, albowiem regulacja art. 65 k.k.w. znajduje zastosowanie dopiero

⁴⁴ Wyrok SR dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 13 kwietnia 2023 r., V K 723/22.

⁴⁵ Wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2015 r., II KK 84/15, LEX nr 1681879.

⁴⁶ Postanowienie SN z dnia 25 lutego 2020 r., IV KK 78/19, LEX nr 3079888.

w postępowaniu wykonawczym⁴⁷. Jest to więc luka prawna, ewidentne przeoczenie ustawodawcy. Orzecznictwo sądów wydaje się jednolite w zakresie nieuznawania wydania wyroku łącznego w kierunku uprzywilejowania skazanego. Przy wymiarze kary sąd kieruje się przebiegiem dotychczasowego wykonywania orzeczonych kar, które podlegają łączeniu w wyroku łącznym. Wyrok łączny powinien stanowić instytucję gwarantującą racjonalne karanie, natomiast coraz częściej stanowi swoistą premię dla skazanego⁴⁸. Skutkiem powyższego są przede wszystkim wyżej ukazane sytuacje, których, jak mogłoby się zdawać, ustawodawca nie przewidział.

Należałoby zatem zastanowić się nad dopuszczeniem zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienie wolności w wyroku łącznym, gdy kara jednostkowa ograniczenia wolności została zamieniona na zastępczą pozbawienia wolności, a żadna z jednostkowych kar podlegających łączeniu nie jest karą pozbawienia wolności. Innym rozwiązaniem jest ustanowienie możliwości łączenia w wyroku łącznym kar zastępczych z karą ograniczenia wolności, karą pozbawienia wolności oraz między sobą. Wskazane rozwiązania nie tylko dałyby sądowi możliwość odzwierciedlenia faktycznego przebiegu dotychczas odbytych kar przez skazanego, ale i nie prowadziłyby to do powszechnego przekonania o opłacalności wyroku łącznego dla sprawcy, oddając przy tym sprawiedliwość społeczną.

PODSUMOWANIE

Przedstawiona analiza orzecznictwa i wynikających z niego praktycznych problemów łączenia kar ograniczenia wolności w wyroku łącznym wykazuje, iż uzasadnione byłoby przeprowadzenie modyfikacji przepisów kodeksu karnego w zakresie wyroku łącznego. Przede wszystkim trudności dotyczą granicy maksymalnego czasu trwania ograniczenia wolności, to jest 2 lat, zamiany kary ograniczenia wolności na pozbawienie wolności w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, braku możliwości łączenia kar zastępczych, jak i braku regulacji umożliwiającej zamianę kary ograniczenia wolności, w której zarządzono zastępczą karą pozbawienia wolności na pozbawienie wolności w wyroku łącznym. Wobec niepokojącego zjawiska traktowania wyroku łącznego jako „promocji” i zmniejszenia kary dla wielokrotnego przestępcy proponowane zmiany w większym stopniu realizowałyby cele prawa karnego i zapobiegłyby skracaniu kar wielokrotnym przestępcom, gdy wszystkie cele postępowania karnego, zwłaszcza cele wychowawcze, nie zostały spełnione.

BIBLIOGRAFIA

Daniluk P., *Konstytucyjny standard swobody orzeczonej sądu a obligatoryjne środki reakcji karnej w: Aktualne problemy i perspektywy prawa karnego*, red. M. Mozgawa, P. Poniatowski, K. Wala, Warszawa 2022.

⁴⁷ Art. 65 k.k.w.

⁴⁸ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 maja 2016 r., II AKa 61/16, LEX nr 2393445.

- Giezek J. w: D. Gruszecka, K. Lipiński i in., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Janczukowicz K., *Kara mieszana w: Kodeks karny. Omówienie zmian wprowadzonych ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2015.396)*, Gdańsk 2015.
- Kozłowska-Kalisz P. w: *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2023.
- Lachowski J. w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, LEX/el. 2023.
- Lachowski J. w: *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. III, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020.
- Laskowski M. w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. A. Gerecka-Żołyńska, Warszawa 2023.
- Majewski J., *Czy kara ograniczenia wolności podlega łączeniu z karą pozbawienia wolności orzeczoną z warunkowym zawieszeniem jej wykonania?*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2019, t. 23, z. 2.
- M. Mozgawa w: M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz i in., *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023.
- Nowosad A., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r.*, P 20/17, OTK-A 2019, poz. 29.
- Tyszkiewicz L., *Glosa do postanowienia SN z dnia 4 listopada 2003 r.*, V KK 233/03, Prok. i Pr. 2005, nr 7–8, s. 191.
- Zoll A., *Charakter prawny karny łącznej w: W. Górowski, P. Kardas i in. (red.), Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga jubileuszowa Profesor Marii Szweczyk*, Warszawa 2013.